

skills and experience of future accountants in the field of automation of small enterprises accounting by introducing the special comprehensive modules of the specified disciplines, as well as focus of the practical training on the appropriate quasi-professional activity; pedagogical support of the independent cognitive activity of the students in terms of preparing them for the automation of accounting at small enterprises; implementation of control procedures aimed at identifying the level of readiness of students for automation of accounting at small enterprises. According to the author's conception, a prerequisite of the effective preparation of students for automation of accounting at small enterprises is the creation of the collective information environment by an educational institution, the main target of which is to improve the methodological support of the educational process.

Keywords: accounting, small enterprise, automation, organizational and pedagogical conditions, preparing.

Подано до редакції 13.07.2015

Рецензент: д. пед. н., проф. А. В. Сущенко

УДК: 378.091:616.5+616.7

Вадим Вікторович Шухтін,
доктор медичних наук, професор кафедри дерматології та венерології,
Вікторія Іванівна Хруц,
кандидат медичних наук, доцент кафедри дерматології та венерології,
Одеський національний медичний університет,
пров. Валіховський, 2, м. Одеса, Україна

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЯКІСНОГО ВИКЛАДАННЯ КУРСУ ДЕРМАТОЛОГІЇ ТА ВЕНЕРОЛОГІЇ СТУДЕНТАМ МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У статті розглядаються питання надання якісної освіти студентам вищої медичної школи, висвітлюються основні питання викладання курсу дерматології та венерології студентам медичного університету, підіймається питання виховання високоморального компетентного фахівця, здатного до самокритики та саморозвитку, обговорюється необхідність наявності психологічних навичок у лікаря. Розкриваються головні проблеми викладання студентам медичних вишів та шляхи їх подолання; розглядається актуальність переходу від аудиторного до практичного навчання студентів-майбутніх лікарів. Упровадження нових освітніх методів є важливим аспектом у наданні державі грамотних конкурентоспроможних спеціалістів.

Ключові слова: дерматологія, венерологія, студенти-медики, проблеми якісного викладання у вищій медичній школі, інноваційні методи освіти, підготовка кваліфікованих лікарів.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день у сучасному світі особливо гостро постає питання кваліфікованості лікарів. Задля якісної підготовки майбутніх спеціалістів необхідно вдосконалювати систему вищої медичної освіти. Методи, які використовуються у підготовці лікарів, є застарілими. Вища медична школа повинна забезпечити випускникам систему інтегрованих теоретичних і клінічних знань, умінь і навичок, допомогти засвоїти та опанувати високі світові медичні технології, сформувані здатність до соціальної адаптації фахівця. Саме тому модернізація та вдосконалення цієї сфери набуває надзвичайної актуальності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вітчизняні учені Н. О. Двінська, В. І. Корольов, С. О. Сисоєва, І. В. П'янкоська, А. М. Коломієць, В. П. Андрущенко та ін. однією з головних умов формування підвищення ефективності підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності розглядають розробку й використання сучасних педагогічних технологій.

Всебічний аналіз явища і поняття «педагогічна технологія» вперше був представлений С. О. Сисоєвою. На думку вченої, умови для розвитку інтелекту і творчих здібностей особистості, підготовки її до життя у відкритому суспільстві, самостійної взаємодії з динамічним світом професійної праці залежать не стільки від змісту освіти, скільки від педагогічних технологій, які використовуються у процесі навчання.

В теорії педагогіки розглядають традиційні технології навчання, які, на думку науковців, не сприяють розвитку мислення, логічних і творчих умінь за рахунок зростання кількості інформації, та інноваційні. Хоч і зрозуміло, що перевірений шлях передачі знань під час розгляду проблем професійної діяльності забезпечував їх достатньо успішне засвоєння, швидкоплинні зміни у сучасному суспільстві потребують інших підходів, орієнтованих на результат отриманої освіти, виражений у компетентностях – складових професійної компетентності майбутніх фахівців.

Сутність нововведень полягає у відмові від усталених штампів, стереотипів у навчанні, вихованні та

розвитку особистості. Це сприяє їх широкому впровадженню у зв'язку зі зміною освітньої парадигми із знаннєвої на результативну і активним розвитком компетентнісної моделі освіти. Головною метою інноваційної освіти визнано забезпечення всебічного розвитку потенціалу людини.

Метою статті є висвітлення проблеми якісної інноваційної освіти та пропонування нових сучасних методів.

Викладення основного матеріалу. На жаль, типовою є ситуація, коли студент, який добре навчався, після вибору майбутньої професії та отримання диплому переживає професійну кризу, виявивши у себе відсутність реально необхідних в роботі знань і умінь.

Інший аспект полягає у зниженні в останні роки престижу дермато-венерології серед випускників медичних ВНЗ. Причин для цього багато, однак однією з головних є недосконалість переважаючих методів викладання циклів, часто невідповідних реальному змісту роботи інтерна, приховуючи найбільш привабливі, творчі боки спеціальності, що спотворюють уявлення про неї в студентському середовищі.

Загально визнано, що вивчення циклу шкірно-венеричних хвороб відіграє особливу роль у формуванні світогляду лікаря будь-якої спеціальності. Протягом всієї історії вищої медичної школи курс дермато-венерології займав центральне місце в клінічній підготовці студентів. На його вивчення зазвичай відводиться велика кількість навчальних годин. Це багато в чому обумовлено значною вагомістю цього циклу серед загальної захворюваності населення.

Але, мабуть, ще більш важливий фактор – наявність великої кількості тісних зв'язків між шкірно-венеричним профілем і всіма іншими клінічними та параклінічними медичними спеціальностями. Вони відображають широту і розмаїття діагностичних і лікувальних проблем, властивих клініці дермато-венерології, і надають міждисциплінарний синтетичний характер обговорюваним питанням.

Типовим для хворих цього спектру захворюваннями є переважання неспецифічних симптомів і синдромів, що зумовлює необхідність у ретельному вивченні анамнезу та комплексній оцінці всіх результатів обстеження, що вимагає застосувань логічного міркування у діагностичному процесі.

Завдання та методи викладання цього циклу повинні розглядатися в контексті загальної підготовки фахівців з вищою медичною освітою. Враховуючи вищесказане, можна виділити три групи таких завдань.

Так, мета першої групи завдань – навчити всіх студентів логічному мисленню, показуючи на конкретних прикладах, як слід шукати найбільш раціональний і ефективний шлях до встановлення діагнозу, як правильно оцінювати тяжкість стану хворого і прогноз хвороби, як приймати самостійні рішення в окремих випадках, керуючись загальними принципами. Потрібно удосконалити навички збору анамнезу

хворого; сформувати вміння знаходити психологічний контакт з хворим; прищепити почуття персональної лікарської відповідальності та одночасно розуміння необхідності консультацій, врахування думки колег; створити умови для усвідомлення студентами принципів медичної етики та деонтології; забезпечити міцне засвоєння основ діагностики, лікування і профілактики ряду найбільш поширених і (або) потребуєчих невідкладної медичної допомоги захворювань і синдромів.

Друга група завдань спрямована на підготовку студентів до практичної роботи за спеціальністю, надавши можливість розширити кругозір у спеціальних аспектах майбутньої професії на етапі до-дипломної освіти.

Мета третьої групи завдань – надати студентам інформацію щодо науково-дослідницької роботи з тою чи іншою проблемою, забезпечуючи тим самим кадровий резерв кафедр вишів та НДІ.

Перелік наведених завдань може здатись переліком прописних істин. Проте, в дійсності їх гармонійне впровадження – швидше виняток, ніж правило. Різним завданням відповідають різні методи навчання. Практика викладання майже завжди демонструє виразний крен у бік одних методів на шкоду іншим. Так, зокрема, викликає занепокоєння те, яку роль отримала «репетиторська» модель викладання, яка розглядає в якості своєї головної мети нарощування обсягу емпіричної інформації, якою студентам пропонується оволодіти під час навчання. При цьому головним (а по суті єдиним) критерієм оцінки якості підготовки студента стає ступінь його обізнаності в спеціальних медичних питаннях. Ерудиція стає запорукою успіху на практичному занятті, на заліку, а потім і на державному іспиті.

Безглуздо заперечувати значення дерматологічної та венерологічної підготовки, особливо в нинішніх умовах зростаючої спеціалізації медичної допомоги, орієнтованої на все більш широке використання технічних засобів. Однак, не варто покладатися на теоретичні знання, отримані студентами в процесі інтенсивного «муштрування» на практичних заняттях і потім «з блиском» продемонстрованих екзаменатору. Якщо такі знання надбані без достатньої внутрішньої мотивації і не підкріплені практикою, то вони, як правило, швидко забуваються. Актуальність вузькоспеціальних питань практично не залишає часу на засвоєння студентами інших важливих професійних навичок, таких, як здатність до встановлення довірчих відносин з пацієнтом, вміння усвідомлено, цілеспрямовано і ефективно отримувати необхідну інформацію під час бесіди з хворим і проведенні спеціального обстеження.

У багатьох студентів аж до закінчення ВНЗ залишаються нерозвиненими практичні навички. Не завжди належним чином на практичних заняттях та лекціях висвітлюються питання лікарської етики. В останні роки етичні проблеми у вітчизняній медицині

стали як ніколи актуальними у зв'язку із тенденцією скорочення фінансування, згорання соціальних програм, комерціалізації відносин між лікарем і пацієнтом. Зростає вплив на практичну медицину транснаціональних фармацевтичних компаній, які керуються законами вільного ринку, а не гіппократівськими принципами. У процесі діалогу зі студентом необхідно обговорювати ці питання.

За нехтування виховними аспектами навчання вчорашній студент-відмінник, ставши інтерном, виявляється професійно неготовим до роботи з пацієнтами у силу своєї соціальної незрілості, нерозвиненості комунікативних навичок, недостатнього усвідомлення міри своєї відповідальності перед пацієнтами та їхніми родичами.

Дуже часто, особливо в кризові періоди життя суспільства, доля окремого хворого безпосередньо залежить від людяності, доброти, альтруїзму лікаря, його здатності до прояву співчуття та милосердя. Сама широка професійна ерудиція не може заповнити брак цих якостей. Більш того, ерудиція не ідентична клінічному мисленню – вмінню виявляти у кожного конкретного хворого найбільш значущі у діагностиці симптоми і ознаки, відрізнити головне від другорядного, знаходити приховані причинно-наслідкові зв'язки, нерационально використовувати стандартні рекомендації та терапевтичні «схеми».

Необхідною умовою підготовки кваліфікованих спеціалістів є розуміння якісної відмінності методів навчання на клінічних кафедрах від методів, які звичайно використовуються викладачами теоретичних дисциплін.

Вільям Ослер, основоположник американської та британської систем вищої медичної освіти, перед смертю просив зробити своєю епітафією вимовлені ним слова: «Я вчив студентів-медиків у палатах». Такий метод викладання саме ним був вперше послідовно застосований на практиці. Його Ослер вважав головним досягненням свого життя.

Ймовірно, варто було б якомога раніше залучати студентів до безпосередньої участі в лікувальному процесі з постійною курацією одного або двох хворих, участю у щоденних обходах (в якості асистента лікаря), веденням реальних історій хвороби, а потім обов'язково обговорювати з викладачем і аналізувати всі дії. Така практика поширена в ряді країн. На жаль, у вітчизняній системі вищої медичної освіти таких традицій немає.

Перехід до подібної методики навчання займе досить значний проміжок часу. У зв'язку з цим необхідно на звичайних практичних заняттях обговорювати ситуаційно обумовлені питання, що стосуються реальних хворих (з усіма їхніми діагностичними та лікувальними проблемами), які в на певний момент знаходяться в лікарні, де проводяться заняття. Кожному обговоренню має обов'язково передувати самостійна курація кожним студентом одного або декількох хворих з наступним поданням анамнезу хвороби,

результатів обстеження, діагностичної концепції та пропозиціями щодо лікування у формі усної доповіді викладачу та іншим студентам.

Слухаючи таку доповідь, викладач зазначає всі помилки, інформаційні прогалини у відповіді, всі допущені алогізми та інші дефекти самостійної роботи студента. За активної участі інших студентів обговорюються складні питання, що стосуються діагнозу, складання індивідуального плану обстеження та підбору індивідуального лікування. Після цього викладач вже разом з усіма студентами повертається в палату до хворого, де в процесі спільної бесіди і огляду пацієнта остаточно вирішують питання, що залишилися незрозумілими.

Багато викладачів показують студентам на занятті лише тих хворих, діагноз яких вже достовірно встановлено і не викликає сумнівів. Усім практикуючим клініцистам добре відомо, що в реальному житті питань завжди значно більше, ніж очевидних відповідей. Демонстрація хворих з невизначеним діагнозом супроводжується обговоренням всіх реальних проблем, вона є безумовно корисною. Складність ситуації лише привертає увагу студентів, стимулює їх (так само, як і лікарів) до творчого мислення, підштовхує до пошуку спеціальної літератури, сприяє виникненню бажання реально допомогти хворому. Подальша доля таких пацієнтів повинна залишатися у фокусі уваги аж до остаточного встановлення істини; в таких випадках особливо доцільною є присутність студентів на присвячених цій проблемі консилиумах, професорських обходах тощо.

Заклик адаптувати процес підготовки студентів до реальних проблем практичної охорони здоров'я далеко не новий. Тим не менш, як показує практика, він майже завжди залишається лише декларацією. На наш погляд, основна перешкода для втілення цієї мети в життя – однобічний характер підсумкової оцінки підготовки студентів на іспитах, націлених на визначення рівня теоретичних знань. За таких умов зрозуміле небажання пересічних викладачів «витрачати» дорожочинний час на таку клопітку і ніким не оцінювану річ, як розвиток у студентів клінічного мислення чи виховання в них високих моральних принципів.

Висновки. Отже, підготовка кваліфікованих лікарів є надзвичайно актуальним питанням на сьогоднішній день. Гостро постає проблема некваліфікованої медичної допомоги, яка є наслідком неякісної освіти. Викоренення застарілих та впровадження нових методів викладання набуває надзвичайної актуальності: включення в теоретичну модель освіти практичної ланки; перехід від аудиторного до наочного навчання; виховання високоморального компетентного фахівця; викоренення одностороннього характеру освіти. Все вищеперераховане може зумовити підвищення якості освіти, і, як наслідок, рівень медичної допомоги у нашій країні.

Розвиток та впровадження нових освітніх методів є **перспективним напрямком** у підвищенні якості підготовки кваліфікованих лікарів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрейчин М. А., Господарський І. Я., Івахів О. Л. Особливості навчання іноземних студентів на випускному курсі медичного вищого навчального закладу / М. А. Андрейчин, І. Я. Господарський, О. Л. Івахів // Проблеми навчання іноземних студентів у медичних вищих навчальних закладах України: Всеукраїнська конф. 19-20 квітня 2002 року. Медична освіта. – Тернопіль, 2002. – С. 21-23.

2. Андрущенко В. Високі педагогічні технології / В. Андрущенко, В. Олексенко // Вища освіта України. – 2007. – № 2. – С. 70-76.

3. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах освіти / Я. Я. Болюбаш. – К. : ВВП «Компас», 2001.

4. Вороненко Ю. В., Фисун Ю. І. Актуальні проблеми розвитку системи підготовки іноземних студентів у вищих медичних навчальних закладах

України // “Проблеми навчання іноземних студентів у медичних вищих навчальних закладах України”. Всеукраїнська конф. 19-20 квітня 2002 року. Медична освіта. – м. Тернопіль. – 2002. – С. 14-16.

5. Казаков В. Н., Волосовец А. П., Талалаєнко А. Н. и др. Внедрение информационных технологий обучения как средство оптимизации качества подготовки специалистов в медицинском ВУЗе / В. Н. Казаков, А. П. Волосовец, А. Н. Талалаєнко // Актуальні питання педагогіки вищої школи: зб. наук. праць. – Донецьк. – 2004. – С. 3-6.

6. Скородумова Н. П., Коваленко Т. И., Гончарова Л. А. и др. Новый век – новые проблемы в обучении студентов-медиков / Н. П. Скородумова, Т. И. Коваленко, Л. А. Гончарова // Актуальні питання педагогіки вищої школи: зб. наук. праць. – Донецьк. – 2004. – С. 58-62.

REFERENCES

1. Andreichyn, M. A., Hospodarskyi, I. Ya., Ivakhiv, O. L. (2002). Osoblyvosti navchannia inozemnykh studentiv na vypusknomu kursu medychnoho vyshchoho navchalnoho zakladu [Peculiarities of teaching foreign students at the last year of studying at a higher educational institution]. *Problemy navchannia inozemnykh studentiv u medychnykh vyshchykh navchalnykh zakladakh Ukrainy. Vseukrainska konf. Medychna osvita. – Proceedings of the all-Ukrainian conference “Problems of teaching students at higher medical educational institutions”*. Medical education [in Ukrainian].

2. Andrushchenko, V., Oleksenko, V. (2007). Vysoki pedahohichni tekhnolohii [Innovative pedagogical technologies]. *Vyshcha osvita Ukrainy – Higher education of Ukraine*, 2, 70-76 [in Ukrainian].

3. Boliubash, Ya. Ya. (2001). *Orhanizatsiia navchalnoho protsesu u vyshchykh navchalnykh zakladakh osvity [Organization of the educational process at higher educational institutions]*. Kyiv: VVP «Kompas» [in Ukrainian].

4. Voronenko, Yu. V., Fysun, Yu. I. (2002). Aktualni problemy rozvytku systemy pidgotovky inozemnykh studentiv u vyshchykh medychnykh navchalnykh zakladakh Ukrainy [Urgent problems of the development of the training system of students at higher

educational institutions of Ukraine]. *Problemy navchannia inozemnykh studentiv u medychnykh vyshchykh navchalnykh zakladakh Ukrainy. Vseukrainska konf. Medychna osvita – Proceedings of the all-Ukrainian conference “Problems of teaching foreign students at higher medical educational institutions. Medical education*. [in Ukrainian].

5. Kazakov, V. N., Volosovets, A. P., Talalaenko, A. N. (2004). Vnedreniye informatsionnykh tekhnologiy obucheniya kak sredstvo optymyzatsiy kachestva podgotovki spetsialystov v meditsynskom VUZe [Implementing information technologies as a means of adjusting the quality of training specialists at a higher medical educational institution]. *Aktualni pytannia pedahohiky vyshchoi shkoly: Zb. nauk. Prats – Urgent issues of Pedagogy of higher school: collection of scientific works*. Donetsk [in Russian].

6. Skorodumova, N. P., Kovalenko, T. Y., Honcharova, L. A. (2004). Novyy vek – novye problemy v obuchenii studentov-medikov [A new generation caused new problems in teaching students-medical specialists]. *Aktualni pytannia pedahohiky vyshchoi shkoly: Zb. nauk. Prats – Urgent issues of Pedagogy of higher school: collection of scientific works*. Donetsk [in Russian].

Вадим Викторович Шухтин,

доктор медицинских наук, профессор кафедры дерматологии и венерологии,

Виктория Ивановна Хрущ,

кандидат медицинских наук, доцент кафедры дерматологии и венерологии,

Одесский национальный медицинский университет,

пер. Валиховский, 2, г. Одесса, Украина

ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ КАЧЕСТВЕННОГО ПРЕПОДАВАНИЯ КУРСА ДЕРМАТОЛОГИИ И ВЕНЕРОЛОГИИ СТУДЕНТАМ МЕДИЦИНСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

В данной статье рассматриваются вопросы предоставления качественного образования студентам высшей медицинской школы, освещаются основные вопросы преподавания курса дерматологии и венерологии студентам медицинского университета, поднимается вопрос воспитания высококвалифицированного компетентного специа-

листа, способного к самокритике и саморазвитию, обсуждается необходимость наличия психологических навыков у врача. Раскрываются основные проблемы в преподавании студентам медицинских ВУЗов, описываются пути их преодоления. Объясняется актуальность перехода от аудиторного до практического обучения студентов-будущих врачей. Внедрение новых образовательных методов является важным аспектом в предоставлении государству грамотных конкурентоспособных специалистов. У многих студентов вплоть до окончания ВУЗа остаются неразвитыми практические навыки. Не всегда должным образом на практических занятиях и на лекциях освещаются вопросы врачебной этики. В последние годы этические проблемы в отечественной медицине стали как никогда актуальными в связи с тенденцией сокращения финансирования, сворачивания социальных программ, коммерциализации отношений между врачом и пациентом. Растет влияние на практическую медицину транснациональных фармацевтических компаний, которые руководствуются законами свободного рынка, а не гиппократовскими принципами. В процессе диалога со студентом необходимо обсуждать эти вопросы. При пренебрежении воспитательными аспектами обучения вчерашний студент-отличник, став интерном, оказывается профессионально неготовым к работе с пациентами в силу своей социальной незрелости, неразвитости коммуникативных навыков, недостаточного осознания меры своей ответственности перед пациентами и их родственниками. Очень часто, особенно в кризисные периоды жизни общества, судьба отдельного больного напрямую зависит от человечности, доброты, альтруизма врача, его способности к проявлению сострадания и милосердия. Самая широкая профессиональная эрудиция не может восполнить нехватку этих качеств. Более того, эрудиция не идентична клиническому мышлению – умению выявлять у каждого конкретного больного наиболее значимые в диагностике симптомы и признаки, отличать главное от второстепенного, находить скрытые причинно-следственные связи, нерационально использовать стандартные рекомендации и терапевтические «схемы». Необходимым условием подготовки квалифицированных специалистов является понимание качественного отличия методов обучения на клинических кафедрах от методов, которые обычно используются преподавателями теоретических дисциплин.

Ключевые слова: дерматология, венерология, студенты-медики, проблемы качественного преподавания в высшей медицинской школе, инновационные методы образования, подготовка квалифицированных врачей.

Vadim Shuhtin,

Doctor of Medicine, professor,

Viktoriia Khrushch,

PhD (Candidate of Medical Sciences), associate professor,

Department of Dermatology and Venereology,

Odesa National Medical University,

2, Valikhovskii lane, Odesa, Ukraine

MAIN PRINCIPLES OF EFFECTIVE TEACHING THE COURSE OF DERMATOLOGY AND VENEREOLOGY TO MEDICAL STUDENTS

The article deals with the issues of providing high-quality education to the students of higher medical educational institutions. The main problems of teaching dermatology and venereology to medical students are highlighted. The issue of educating a highly-moral competent professional, capable of self-criticism and self-development is substantiated. The necessity of the development of psychological skills in medical students is proved. The main problems of teaching medical students and the ways of overcoming them are discussed. The urgency of the transition from the theoretical teaching to the practical training of future doctors is explained by the fact that most of medical university graduates are not ready for the practical activities at hospitals. The implementation of new teaching methods is an important aspect of preparing highly-competent professionals. Unfortunately many students have undeveloped practical skills up to the moment of their graduation from the university. Moreover very rarely the issues of medical ethics are properly highlighted during lectures and practical training. Recently the ethical issues in Ukrainian medicine have become especially relevant and urgent due to the cutbacks to funding, decreasing the number of social programs, commercialization of the relations between doctors and patients. The influence of multinational pharmaceutical companies, which follow the laws of the free market, but not the Hippocratic principles, on medical practice has been growing. All these issues should be discussed with medical students in the process of their studying at a university. If these educational aspects of teaching are neglected, a medical university graduate, becoming an intern, is not professionally prepared for working with patients, because of his/her social immaturity, poor communication skills, lack of awareness of the level of his/her responsibility to patients and their relatives. Very often, especially in the periods of crisis, the fate of a patient depends on the humanity, kindness and altruism of a doctor, his/her ability to manifest compassion and mercy. The most profound professional knowledge cannot compensate the lack of these qualities. Moreover, knowledge is not identical to clinical thinking, which is considered as the ability to identify in each patient the most important symptoms and signs for determining the diagnosis, to distinguish the most important things from the minor ones, to find hidden cause-and-effect relationship, to use the standard recommendations and therapeutic “schemes” in a unique way. A necessary con-

dition of training qualified specialists is the understanding of the qualitative differences between teaching methods at clinical departments and the methods, which are commonly used by teachers of theoretical disciplines.

Keywords: dermatology, venereology, medical students, issues of efficient teaching at medical universities, innovative teaching methods, training qualified doctors.

Подано до редакції 13.07.2015
